

Erich Baier

W sprawie własnej odpowiedzialności członków kolegiów adwokackich

Palestra 26/9-10(297-298), 132-136

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dawida, członka Zespołu Adwokackiego Nr 9 w Łodzi. Odznaczenie zostało nadane adw. E. Dawidowi za wybitne zasługi w działalności ruchu oporu w okresie okupacji hitlerowskiej. Adw.

E. Dawid był w tym czasie członkiem KEDYWu AK.

adw. dr Juliusz Leszczyński

ADWOKATURA ZA GRANICĄ

ERICH BAIER

Przewodniczący Kolegium Adwokatów w Dreźnie

W SPRAWIE WŁASNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI CZŁONKÓW KOLEGIÓW ADWOKACKICH *

Ważną przesłankę działalności adwokackiej, w szczególności stosunku zaufania pomiędzy adwokatem a klientem poszukującym pomocy prawnej, stanowi zasada własnej odpowiedzialności członków każdego poszczególnego kolegium, ustanowiona wyraźnie w § 1 ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1980 r. o kolegiach adwokatów w NRD (Dziennik Ustaw NRD I 1981 r., nr 1, str. 1) oraz w § 15 ust. 2 statutu wzorcowego kolegiów. Zasada ta określa w istotny sposób pozycję adwokata w socjalistycznym społeczeństwie oraz w postępowaniu sądowym, w samym kolegium i w stosunku do klienta.

Pogląd, że nikt nie jest upoważniony udzielać adwokatowi nakazów przy wykonywaniu powierzonych mu zleceń bądź w inny sposób wpływać na doradztwo i zastępstwo prawne obywatela, był wyrażany jeszcze przed wejściem w życie ustawy. W tym kontekście mówiono najczęściej o „niezależności” adwokata.¹ Również § 16 kodeksu postępowania karnego (NRD — *przyp. tłum.*) stanowi, że obrońca broni praw oskarżonego niezależnie od innych uczestników procesu. Postanowienie to dotyczy jednak przede wszystkim stosunku między adwokatem a innymi uczestnikami procesu karnego (w szczególności sądem i prokuratorem), natomiast jeśli chodzi o stosunek do oskarżonego lub innych zleceniodawców, to należy wówczas uwzględnić okoliczności szczególne.

Stosunek między adwokatem a zleceniodawcą

Wysuwane w ostatnich latach zastrzeżenie co do określenia stosunku adwokata wobec zleceniodawcy jako stosunku niezależnego wynikały głównie z tego, że adwokat wybierany jest przez obywatela,² który może w każdej chwili cofnąć

* Tłumaczenie z języka niemieckiego artykułu zamieszczonego w „Neue Justiz” nr 12 z 1981 r. (str. 544—545).

¹ Por. np. B.G. Häussler: Adwokaci obradują nad wykonaniem uchwały Rady Państwa z dnia 30 stycznia 1961 r., „Neue Justiz” 1961, zeszyt 13, str. 463.

² Stosownie do § 14 ust. 3 statutu wzorcowego przepisy tego statutu i kodeksu cywilnego o zleceniu odnoszą się odpowiednio do adwokata, który został wyznaczony pełnomocnikiem procesowym lub ustanowiony obrońcą.

pełnomocnictwo udzielone adwokatowi, określić przedmiot i zakres tego pełnomocnictwa oraz — przykładowo rzecz biorąc — wycofać się ze sporu mającego zdaniem adwokata szanse powodzenia albo też zażądać wniesienia środka odwoławczego mającego znikome szanse uzyskania pozytywnego wyniku.

Zleceniodawca może też — mimo pouczenia go o ewentualnych ujemnych następstwach — odmówić zgody na zwolnienie adwokata od obowiązku zachowania tajemnicy dotyczącej istotnych okoliczności faktycznych sprawy. W odróżnieniu od sędziego, który ma ustalić okoliczności zarówno odciążające jak i obciążające, adwokat nie może działać na niekorzyść swego zleceniodawcy i związany jest obowiązkiem stania na straży interesów strony procesowej lub oskarżonego, których reprezentuje.

Pomimo jednak powyższych okoliczności adwokat przy wykonywaniu powierzonych mu zleceń nie może być podporządkowany wyłącznie woli mandanta. Jako prawnik, powinien raczej — przestrzegając własnej odpowiedzialności — sam decydować o tym, w jaki sposób udzielone mu zlecenie może być najlepiej wykonane. F. Wolff trafnie podnosi, że adwokat socjalistyczny nie jest ani tubą, ani narzędziem swego zleceniodawcy.³ Treść stosunków między tymi dwiema stronami wyznacza w istotnej mierze stosunek ich wzajemnego zaufania. Stosownie do § 1 ust. 2 ustawy o kolegiach (adwokackich — *przyj. tłum.*) te ostatnie mają gwarantować, że ich członkowie godni są zaufania obywateli.

Artykuł 19 konstytucji (NRD — *przyj. tłum.*) zapewnia wszystkim obywatelom i wspólnotom swobodną decyzję co do wykonywania ich praw. Udział adwokata powinien prowadzić nie do zawężania, lecz do pełnego zadziałania tego prawa do decyzji. Adwokat nie dochodzi w sprawie żadnych własnych interesów; jego działalność służy jedynie i wyłącznie ochronie ustawowo zapewnionych praw i interesów jego zleceniodawcy. Dlatego też można powiedzieć, że zleceniodawca sam rozstrzyga o wykorzystaniu swoich praw i wykonywaniu swoich obowiązków. Adwokat ma mu tylko w tym sumiennie doradzić i — w ramach zakresu zlecenia określonego przez zleceniodawcę — przedsięwziąć na własną odpowiedzialność środki potrzebne do reprezentowania i ochrony interesów (klienta — *przyj. tłum.*). Co się zaś tyczy tego, jak adwokat ma wykonać otrzymane zlecenie, nawet sam zleceniodawca nie może mu udzielać poleceń.

Nie kwestia więc zależności lub niezależności stanowi o istocie stosunku zlecenia między obywatelem a adwokatem, lecz dążenie do wspólnego wypracowania stanowiska i jego przeforsowania.

Istota własnej odpowiedzialności

Niedopuszczalność ingerencji z zewnątrz w działalność adwokata nie decyduje jeszcze o istocie wykonywania zawodu według zasady odpowiedzialności własnej.

Zaden adwokat nie może postępować w sposób dowolny. Jest on związany przepisami ustawy i stosuje je w sposób odpowiadający jego świadomości prawnej, określonej stosunkami społecznymi.

Wykonywanie zawodu zgodnie z poczuciem własnej odpowiedzialności oznacza dla członków kolegium (adwokackiego — *przyj. tłum.*) obronę praw i interesów zleceniodawcy na podstawie prawa socjalistycznego, które służy przeforsowaniu obiektywnych reguł prawnych i dalszemu kształtowaniu rozwiniętego społeczeń-

³ F. Wolff: Zadania i pozycja adwokata w rozwiniętym systemie społecznym socjalizmu, „Neue Justiz” 1969, zeszyt 20, str. 615 i nast. (618).

stwa socjalistycznego. W społeczeństwie socjalistycznym interesy obywateli zasadniczo zgodne są z wymaganiami społecznymi. Adwokat przez poradnictwo i reprezentowanie obywateli spełnia zarazem ważne zadanie społeczne.

Należy zatem uwzględnić jedność praw i obowiązków, na którą ponownie zwrócono dobitnie uwagę w referacie sprawozdawczym na X Zjeździe SED.⁴ Tylko stałe starania adwokata o pogodzenie interesów klienta z interesami społecznymi służy w końcowym efekcie obywatelom oraz (podkreśl. autora) rozwojowi społecznemu. Zważywszy, że jakakolwiek interwencja zewnętrzna w wykonywanie zlecenia nie jest dopuszczalna, adwokat musi sam podejmować środki niezbędne do zastępstwa interesów klienta.

Im wyższa przy tym jest jego znajomość rzeczy oraz jego zrozumienie zachodzących związków natury społecznej, tym wyższa jest przez to jego przydatność do odpowiedniego doradzania obywatelom i ich reprezentowania. Dlatego też wykonywanie przez adwokata zawodu w sposób zgodny z obowiązkiem własnej odpowiedzialności wymaga wysokich kwalifikacji politycznych i zawodowych, jak również dużego zrozumienia każdorazowej sytuacji obywatela.

Gwarancje kolegium adwokackiego co do działania zgodnie z obowiązkiem własnej odpowiedzialności adwokata

Organy kolegium (§§ 7—10 statutu wzorcowego) też nie są uprawnione ingerować w zastępstwo interesów obywateli i udzielać adwokatowi poleceń co do wykonywania konkretnego zlecenia. Kolegium jako całość jest jednak odpowiedzialne za wysoką jakość pracy swoich członków. Dlatego też uzasadniająca (projekt) ustawy o kolegiach adwokackich minister sprawiedliwości żądał wywierania przez kolegia silniejszego wpływu na to, aby członkowie kolegiów wykonywali swoje obowiązki „konsekwentnie, ze świadomością polityczną i z wysoką znajomością rzeczy”.⁵ Obowiązek ten zawarty jest również w § 1 ust. 1 statutu wzorcowego.

Kolegium zapewnia wykonywanie tego obowiązku przez różnorodne środki do kształcania adwokatów oraz przez popieranie wymiany doświadczeń i uogólnianie najlepszych metod ich pracy. W ten sposób zagwarantowany jest stały wzrost kwalifikacji politycznych i zawodowych członków kolegiów. Im lepiej przy tym spożytkowane będą korzyści płynące z kolektywnego współdziałania oraz kolektywna wiedza i kolektywne doświadczenie, tym skuteczniej uda się nadal doskonalić jakość pracy adwokackiej w interesie poszukujących sprawiedliwości obywateli.

Kolegium stwarza niezbędne warunki do kwalifikowanego wykonywania zawodu adwokackiego przez tworzenie oddziałów (§ 4 statutu wzorcowego) i ich materialne zabezpieczenie z kosztami osobowymi — ze środków kolegium. Kolegium zapewnia każdemu członkowi odpowiednie dochody stosownie do jego wkładu pracy (§ 21 statutu wzorcowego). W ten sposób usunięto materialną zależność od klienta i w znacznym stopniu pokonane zostały przeszkody utrudniające pracę w sposób zgodny z obowiązkiem własnej odpowiedzialności adwokata.

Kolegium zapewnia współpracę z organami wymiaru sprawiedliwości, z miejscowymi przedstawicielami ludowymi i ich organami oraz z organizacjami społecznymi (§ 1 ust. 5 ustawy). Popiera też aktywną działalność społeczną wszystkich swych

⁴ E. Honecker: Sprawozdanie Komitetu Centralnego Socjalistycznej Partii Jedności (SED) na X Zjazd SED, Berlin, 1981, str. 119.

⁵ H.J. Heusinger: Adwokatura socjalistyczna — mocny składnik socjalistycznego porządku prawnego, „Neue Justiz” 1981, zeszyt 1, str. 4.

członków, a w szczególności ich udział w propagowaniu socjalistycznego prawa w zakładach pracy i środowiskach mieszkańców.

Dzięki temu nie tylko zostaje wniesiony przez adwokatów ich wkład w dzieło wychowania prawnego obywateli, lecz zarazem powstają ściśle powiązania z praktyką społeczną. Dzięki temu mogą być też lepiej poznane przez adwokatów uwarunkowania społeczne i jednocześnie stworzone dobre warunki do pogodzenia sprawy jednostkowej z ogólnym rozwojem społecznym. W ten sposób każde kolegium zapewnia i rozwija (u członków kolegium — *przyp. tłum.*) poczucie własnej odpowiedzialności, które zakłada wysoką znajomość rzeczy i polityczną odpowiedzialność.

Odpowiedzialność adwokata wobec kolektynu

W wypadku gdy adwokat zaniedbuje swoje obowiązki, gdy w sposób niedostateczny lub niefachowy włącza się do sprawy swego zleceniodawcy lub też ewentualnie popiera nawet interesy sprzeczne z prawem, wówczas organa kolegium adwokackiego muszą mieć możliwość osiągnięcia tego, aby adwokat w przyszłości postępował zgodnie z poczuciem swej odpowiedzialności, a w wypadkach szczególnie ciężkiego naruszenia obowiązków — możliwość rozstania się z członkiem kolegium. Samoodpowiedzialność nie może być w żadnym razie zrównana z prawem do działania nieodpowiedzialnego.

Odpowiedzialność za wysoką jakość reprezentacji interesów (klienta — *przyp. tłum.*) istnieje zarówno w stosunku do zleceniodawcy⁶ jak i wobec kolegium.

Stosownie do § 2 statutu wzorcowego kolegium powinno wywierać wpływ na sumienne wykonywanie zleceń. Dokonuje się tego — niezależnie od wymienionych wyżej środków dokształcania — przez regularną kontrolę działalności członków kolegiów, ocenę wypowiedzi obywateli oraz badanie wskazówek ze strony sądów lub innych organów.

Z punktu widzenia obowiązującej adwokata własnej odpowiedzialności należy stwierdzić, że adwokaci, którzy się połączyli dobrowolnie w kolegia bądź w wybrane przez nich organa, wykonują samodzielnie kontrolę nad działalnością adwokacką. Możliwości ingerencji z zewnątrz są wtedy w zasadzie wyłączone,⁷ chyba że chodzi o czyn karalny. Dlatego też również sądy nie są uprawnione do nałożenia kary porządkowej na adwokata, który dopuścił się naruszenia obowiązków (§ 68 ust. 3 procedury cywilnej). Zbadanie takiego nieprawidłowego zachowania się oraz ustalenie niezbędnych środków jest obowiązkiem wyłącznie organów kolegium.

Przy badaniu działalności swych członków przez kolegium nie wkracza ono w najmniejszy sposób w samo zastępstwo interesów mandanta. Bada się natomiast wtedy, czy zlecenia obywateli wykonywane są bez zwłoki, sumiennie i przy zapewnieniu ich wysokiej jakości, czy zaliczenia kosztów zgodne są z postano-

⁶ Stosownie do § 20 ust. 1 statutu wzorcowego zleceniodawca może żądać od kolegium odszkodowania, a w razie wykonania zlecenia niezgodnie z umową odmówić — stosownie do § 14 i nast. statutu wzorcowego oraz § 291 kodeksu cywilnego — uszczerbienia opłat całkowicie lub częściowo. Członek kolegium, który spowodował szkodę, zobowiązany jest wobec kolegium do zwrotu — w zależności od rodzaju winy — pełnej kwoty lub też tylko do wysokości przeciętnego dochodu brutto z ostatniego roku (§ 20 ust. 2 statutu wzorcowego).

⁷ Stosownie do § 14 ustawy minister sprawiedliwości może cofnąć zezwolenie na wykonywanie działalności adwokata członkowi kolegium, który dopuścił się ciężkiego naruszenia obowiązków.

wieniami ustawy oraz czy obce pieniądze są niezwłocznie przekazywane dalej. W razie ujawnienia naruszenia tych obowiązków dokonuje się krytycznej analizy stanu faktycznego i w koniecznych wypadkach wszczyna się postępowanie dyscyplinarne. Dobre doświadczenia przekazuje się innym członkom kolegium — z zachowaniem obowiązku przestrzegania tajemnicy zleceniodawcy. Organa kolegium mogą podejmować ustalenia, które rzutują na stosunek zlecenia, tylko w odniesieniu do maliczenia kosztów, ponieważ stosownie do § 15 statutu wzorcowego opłaty przysługują kolegium. Jest zatem możliwe, że w wypadku zawyżonego rachunku zostanie spowodowany zwrot nadpłaty na rzecz zleceniodawcy.

Tak więc odpowiedzialność poszczególnego adwokata wobec kolegium stanowi ważny składnik samoopowiedzialnego wykonywania obowiązków zawodowych przez adwokata. Przyczynia się ona do podwyższenia jakości pracy adwokackiej i do wzmoczenia socjalistycznej praworządności. Im lepiej uda się powiązać korzyści kolektywnego współdziałania z samoopowiedzialnością i inicjatywą poszczególnego adwokata, tym lepiej także wszyscy adwokaci będą mogli sprostać wymaganiom, jakie wynikają z ustawy o kolegiach adwokackich w NRD i z wydanego na jej podstawie statutu wzorcowego.

Tłumaczył: S. Jenger, adwokat